DISPUTATIO INAUGURALIS, DE AMORTIZATIONE BONORUM, QUAM SACROSANCTA...

Zacharias : von Lindenhoven Prüschenk, Andreas Ramdohr, ...

Quod felix, faustum, fortunatumque sit!

INTRODUCTIO.

Multis modis in jure deprehendimus, rerum acquisitionem & possessionem impediri, & quidem, vel ratione objecti, si liber homo, aut res sacra, quæ in commercium deduci non potest, in aliquem translata fuerit; vel ratione malæ fidei, utcunque titulus reverâ intercesserit, veluti, si sciens rem â non domino emeris; vel ratione nullitatis contractus; vel etiam ratione absentiæ omnis tituli, veluti, si quis per vim, aut clàm occupaverit, vel deniq; ratione subjecti incapacis, veluti, si quis jure speciali prohibeatur, vel quærere vel possidere, ut damnati in metallum. *l si in metallum. 3. ff. de his, quæ pro non script. hab.* Itē & homines, quos dicimus manus emortuæ, tenentur rerum possessiones à se emancipare, possessioneve decedere, nisi ex gratiâ & dispensatione Principis, h. e. *Amortizationis* jure possideant. Hanc difficilem, & adhuc usq; indiscussam AMORTIZATIONIS materiam, quantum hinc inde ex Interpretibus juris de ea licuit colligere, certis positionibus circumscribere, circumscriptam, loco Dissertationis Inauguralis, publicæ Eruditorum censuræ subjicere, haut præter rem fore, existimavi. Quemadmodum autem Sacratissimus Imperator *Justinianus* ad omnes actus in nomine Domini nostri Jesu Christi, o-

mniaq; consilia semper progredi consvevit *l. 2. C de off. præf. prat.* Ita & ego hunc laborem manibus ad cœlum erectis aggredior, eumq; in nomine Sacrosanctæ & Individuæ Trinitatis feliciter exordior.

Positio I.

Etymologia.

Mortizationis nomen latinum non est, sed deductum videtur ex peregrino Idiomate, & Gallica voce *Amortir*; quod significat, Extinguere. Quemadmodum enim ista caro, quam chirurgus, ut noxiam, â corpore ægri resecat, extinguitur, & vitâ privatur: eodem modo bona, quæ per Principem amortizantur, extincta censentur, ita, ut communi hominum commercio exempta, in alium postmodum transferri nequeant. Et sicuti lis, quæ in disceptatione Judiciali desiit, mortua. *l. cum lite. 2. ff. jud. solv.* monachus, qui â communi hominum consuetudine exclusus est, mortuus dicitur. *l. fin. C. de Episcop. & cler. Novell. 22. c. 5. in fin.* Ita res, quæ ex dispensatione & indulgentia principis in manum mortuam transfertur, & itaampliùs de una in aliam viventium manum non transit, mortua appellatur, cujusmodi sunt bona, quæ dicuntur Amortizata. Inde *Amortizatio*.

II. Quid autem per manum mortuam intelligatur, non adeò videtur esse obvium. Variis modis eam sumi, testis est *Bartholom. Chassanæus ad Consvetud. Ducat Burg. rubr. des mains mortes in pr.* Verùm *Carolus Molinæus in comm. ad Cõsvetud. Paris. tit. 1. de Fiefs. 8. § 51. gloß. 2. n. 55. & Nicol. Boerius ad Decis. Burdegal. decis. 263. n. 10.* dupliciter potissimùm illam accipi notant. 1. Pro persona conditionatæ servitutis. Quales adhuc, veteri tamen & misera Jurisgentium servitute explosâ, reperiri, asserit idem *Molin d. tit. § 3. gl. 3. n. 2. & 3.* & esse, qui non possint alienare bona ejus conditionis, nec de illis testari sine consensu domini, qui eis sine sociis vel liberis ejusdem conditionis descendentibus succedat. Hi vocantur *Homines manq mortuæ*, Gallis *gens où serfs de main morte*, eorumq;

facit.

facit mentionem *Cynus in l. voluntarie. fin. C. de Excusat. tut.* Differunt ab asscriptitiis, quòd illis à gleba discedere, bonis, quæ tenent à Domino, renuntiare, liberè deinde sibi acquirere, & plenæ perfectæq; libertatis jure potiri liceat, asscriptitiis non item. *Molin. d. l.* Et hæc acceptio non est huius loci. 2. Pro corpore bonorum capace, sive Ecclesiastico, sive seculari, quod de se non moriatur, nec mutetur. Ut sunt, Ecclesiæ, Capitula, Civitates, collegia, Communitates, Monasteria, Hospitalia, Fratriæ, Xenodochia, quæ dicuntur manus mortuæ, eo, quod nunquam deficere creduntur, sive per mortem, alienationem, divisionem, donationem, heredis institutionem, substitutionem, legatum, permutationem, sive per aliam quamcunq; mutationem; sed iidem semper possessores intelliguntur, citra mutationem apparentem. *Joh. Papon. in Decis. lib. 1. tit. 14.* Et sicut semel mortuus denuò non moritur, ita corpus ejusmodi, etiamsi omnes personæ, ex quibus consistit, rebus humanis eximantur & mutentur, immutatum permanet, adeòq; per subrogationẽ personarum eundem semper statum obtinet. *l. sicut. 7. §. 2. ff. Quod cujusq; Universit. c. quoniam Abbas. de offic. & potest. Jud. deleg. l. annua 20. §. 1. de ann. legat.* Textus in hanc rem elegans est in *l. proponebatur. 76. ff. de Jud.* Ubi sedes judicialis, quamvis moriatur judex, & alius in defuncti locum substituatur, idem habet judicium: Idque *Alfenus* JCtus verum esse, ait, in cæteris rebus, ut 1. in *Legione*, quæ, licet ex ea multi decesserint, modò alii in eorum locum subjiciantur, eadem permanet. 2. *In populo*, Is idem videtur hodie, qui ante centum fuit annos, & proconsulatus est unus, licet plures succedant proconsules. *l. 10. pr. ff. de officio Procons.* Cui convenit, quod in Jure Canonico sedes Apostolica non mori dicitur *c. si gratiosè. extra de Rescript. in 6.* Quâ de re etiam eleganter disputat *Aristoteles lib. 3. Polit. c. 2.* Ubi ostendit manere τὴν αὐτὴν πόλιν, i. e. eandem civitatem, licet cives, aliis morientibus, & aliis nascentibus, mutentur: idq; exemplo fluminum insigniter probat, quæ dicere soleamus eadem, & fontes eosdem, καίπερ ἀεὶ τοῦ μὲν ἐπιγινομένου νάματος, τοῦ δ' ὑπεξιόντος h. e. aqua licet semper alia affluente, alia defluen-

te. 3. In *Navi*. Quæ ſæpè mutatis tabulis eſt refecta, & eadem nihilominùs permanſit, quod etiam tradit Pomponius in *l. 24. §. fin. de legat. 1.* Ulpianus *in l. 10. §. 7. quibus mod. Uſusfr.* Paulus in *l. 83. §. 5. de V. O. & l. 98. §. fin. ff de ſolut.* Et talis erat Navis, quâ *Theſeus*(qui poſt mortem Ægei patris decimus Athenienſium Rex fuit tempore Colæ Sexti Hebræorum Judicis) ad Cretam navigavit, & Athenis, quò poſtmodum reverſus eſt, in rei memoriam ab Athenienſibus ad usq; *Demetrii Phalerei* Clariſſimi Philoſophi & Athenarum moderatoris tempora conſervata fuit, novis & validis ſubindè tabulis in earum locum, quæ computruiſſent, ſubrogatis & coaptatis; ut ex *Plutarcho Cheronæo* habetur in vita *Theſei*, *Lapo Florentino Interprete*. De qua navi vide elegantem & eruditum tractatum *Lazari Bayſii de re navali*, quem edidit ſuper *l. 2. ff de Captiv. & Poſtlim. reverſ.* Circa navem verò abſurdum *Alfenus* deſumit à corpore humano, ex quo ſecundùm Philoſophos minimæ particulæ humidi radicalis & caloris nativi quotidiè decedunt, aliæq; in earum locum ſuccedunt *Ariſtoteles lib. de longit. & brevit. vitæ. c. 2. lib. de Vita c. 2. Scalig. Exercit. 23. & Exercit. 275.* Abſurdum autem foret, ſi ſingulis diebus alius & alius homo exiſteret, aut ex ſententiâ *Senecæ lib. 8. Ep. 59.* non eſſet manè, qui pridiè; nam & juvenis idem eſt, qui infans, atteſtante *Celſo in l. 67. §. 2. de furt. & Paulo in l. 13. ff. de Condict. furt. Franciſc. Hotom. Illuſtr. quæſt. 8.* Eodem igitur modo ſe habet tale corpꝰ, ut Eccleſia, Univerſitas, collegiũ &c. quod, cùm non moriatur, perſonis licet mutatis, non mutetur, ſed omnis expers ſit viciſſitudinis, vocatur *Manꝰ mortua:* Quanquam *Matth. de Afflict. ad c. de Probibit. feud. alien. per Feder. pag. mihi 679.* notat, *Lucam de Penna ad. l. ſi qui. 5. C. de diverſ. præd.* exiſtimare, ſi feudum ad Eccleſiam perveniat, veriùs & propriùs à fiſcalibus regni dici, quòd feudum perveniat ad manus perpetuas, non mortuas, eò, quòd, ut nec imperium, quod ſemper eſt. *Novell. 6. in fin. §. licentiam.* ita nec Eccleſia moriatur, adeoq; incongruè Eccleſiam vocari manum mortuam, niſi ſecundùm hoc, quòd pugnare non poſſit, ſed pugnet per ſubſtitutum. Et *Petrus Peckius in tr. de Amortizat.*

c. 2.

... statuit, ideò tale corpo manum mortuam dici, quòd, quemadmodum morientis hominis manus id, quod comprehendat, firmissimè conclusum teneat, nec facilè remittat: sic etiam, quicquid Ecclesia seu corpus ejusmodi semel acquirat, & in manum h.e. potestatem suam accipiat, non nisi magna cum difficultate & solemnitate in commune hominum commercium post deinde remittat, sed accumulando conservet *tit. de rebus Eccl. alien. vel non.* Attamen prior expositio, quã quoq; tenet *Petrus Gregor. Tholosan. in Syntagm. Jur. Univers. lib. 6 c. 5. n. 7. & l. 15. c. 37. n. 4. 5. 6. l. 20. c. 11. n. 4. 5.* quæq; hujus loci est, cõvenientior videtur, videlicet manum mortuam denotare corpus, & ita dici ideò, quòd nunquam propter surrogationem personarum moriatur, indeq; bona temporalia in eam transferri non posse, nisi impetratâ Principis gratiâ & dispensatione.

III. Et illa non duntaxat vocatur Amortizatio *Petro Peckio d. tract. de Amort. Johan. Papon. in decis. lib. 1. d. tit. 14. Ægid. Magist. tr. des Amortissements. c. 1.* Verum etiam Amortisamentum *Petr. Gregor. Tholosan. l. 6. c. 3. n. 2. & c. 5. n. 5. & 6.* Morticinium sive jus Morticinii; item Extinctio, quod cum vocis etymologiâ congruit, *Tholosan. lib. 3. c. 5. n. 2. in fin. Petrus a. Jacobi* in praxi sua *tit. de causis, ex quibus vasall. debit amitt. feud. cap. de acquis. ab Eccles. §. Item acquirit legitimè,* verbum hoc Amortizationis velut turpe repudiat, & jus hoc *Adjuvationem* potiùs nominandum arbitratur, quasi sc. Ecclesia per id juvetur; quem tamen, cùm nomen hoc nimis vagum sit & generale, non sequimur. Gallis vocatur Parascapht. Affranchissement. Amortissement. *Tholosan. lib. 3. c. 5. n. 2. l. 20. c. 11 n. 4. Ægid. Magistri d. tr.* *Synonymia.*

IV. Ortum Amortizatio potissimùm in Gallia, ut ipsũ vocabulum argumento est, sicut & in Italia, & Hispania traxisse videtur, eâq; occursum fuit Principum legibus & constitutionibus, quæ Ecclesiis rerum immobilium acquisitionem & possessionem interdixêre. Quamvis enim jure legis Mosaicæ Levi stirps non potuerit habere partem aut possessionẽ cum fratribus. *Deut. 12.* Ubi dicitur, *divisionem inter Levi & ejus* *Origo.*

fratres

fratres factâ, cuiq; familiæ possessiones, certaq; loca assignata fuisse; at familiæ Levi, quæ ceremoniis & officio Divino destinata erat, pro sorte & possessione ipsius, Dominum Deum adjudicatum fuisse: Et inde Ecclesiastici in primitiva Ecclesia nulla bona nec occupaverint, nec possederint, sed si quæ oblata sive mobilia, sive immobilia, & ad pedes Apostolorum projecta, confestim ad nutriendos & fovendos egentes ea reddiderint, juxta *c. futuram Ecclesiam. 12. q. 1. & c. videntes, ead. caus. & quæst.* Attamen procedente tempore per usurpationem Ecclesia possessiones nacta est, & magnis bonis temporalibus, veluti reditibus, feudis, castris, terris, & dominicis juribus adversùs instituta primitivæ Ecclesiæ locupletata fuit, eamq; primus *Constantinus Magnus* Imperator tot opibus amplificavit, tot muneribus auxit, tot facultatibus donavit, ut cùm Ecclesiastici venditione, pretiiq; in pauperes divisione ea omnia â se abdicare deberent, contrà ita obstinatè sibi vindicârunt, ut ea sibi propria fecerint, & pleriq; in omne genus luxus, exclusis pauperibus, thesauros Ecclesiæ profuderint. Cùm verò hâc ratione cæteri status (quos juxta Philosophum *l. 5. polit. cap. 3.* æquè conservari ac crescere decet, ut commensurationis harmonia maneat) ad pauperiem reducerentur, fieretq; , ut propter immunitatem perpetuam, quam ab omnibus ferè exactionibus & indictionibus, rebus Reip. causa imponendis, habebant Ecclesiæ, collegia & similes personæ. *c. cum adversus. 7. de Immunit. Ecclesiar. l. placet. 5. C. de SS. Eccles.* Resp. detrimentum maximum pateretur; enervatis reditibus per illam retentionem, quando neq; laudemia â dominis directis eorum bonorum, neq; renovationes feudorum ampliùs pendebantur: latæ fuêre leges & constitutiones, à jure communi dissidentes, ne ulteriùs bona immobilia in Ecclesias transferrentur; cujusmodi non duntaxat in Hispania receptas fuisse, testatur *Petrus Belluga Hispanus in speculo Princip. Rubr. 14.* verùm etiam jam inde â multis seculis in Italia, & locis Romano Imperio subditis floruisse, *D. Hieronymus* evidenter ostendit in *Epistola. 2.* quam ad *Nepotianum* de vita Clericorum ac Sacerdotum scripsit, inquiens; *Pudet dicere sacerdotes Idolorũ, mimi &*

& aurigæ & scorta hereditates capiunt, solis clericis & monachis hoc lege prohibetur, non à persecutoribus, sed à Principibus Christianis. Nec de lege conqueror, sed doleo, cur meruerimus hanc legem. Quod etiam *D. Ambrosius lib.5. Epist. 31.* quam scripsit ad *Valentianum* Imperatorem, dilucidè tradit, & privatæ successionis emolumenta Sacerdotibus, legibus recentibus, rectè denegari, ostendit. *Non enim*, inquit, *putamus injuriam, quoniam dispendium non dolemus.* Et pòst subnectit hæc verba: *Sola sublata sunt prædia, quia non religiosè utebantur iis, quæ religionis jure defenderent.* Hùc quoq; respexit *Faber in l. quoties. in fin. C de R.V.* & *Masuer. in sua Pract. forens. de locat. & Conduct. n.20. & 21 Pontan. in Histor. Ambstelod. fol.28.*

V. Et maximè harum *ll.* meminit *Bodinus*, qui *lib.5. de Rep. c.2. fol 530.* plura enumerat statuta, quę modò prædia, resq; immobiles Ecclesiasticis Collegiis denegaverint, modò Ecclesiam bona jam quæsita intra annum à se abdicare, & in personam capacem, quæ servire posset, & *deveria* facere, transferre jusserint. Idq; ait, factum, propter incrementum quotidiè crescentium bonorum Ecclesiasticorum, quæ semel quæsita nec distrahere, nec diuturnâ locatione concedere licuerit. *fol. 531.* Ubi addit, in Galliis rationum publicarum prætorem Alemanum sibi omnia curiosiùs conquirenti narrasse, duos ferè trientes agri Gallici ad sacrũ ordinem possessione, vel dominio pertinere, neq; id mirum esse, quia quatuor supra centum Episcopi, duodecim Archiepiscopi, quingenti & quadraginta octo Abbates Curionũ 27400. numerentur, si modò singulis urbib. & pagis singuli Curiones tribuãtur; extra minores Archimandritas, & cœnobia tenuium monachorum viatim mendicantium. Vide Dn. Lindenspuer *in comment. ad ordin. Wurtemb. f.82.* In Belgio quoq; per Burgundos Principes latas fuisse ejusmodi leges, testatur *Peckius d. l.* quas *Imperator Carolus V.* amplificavit, & confirmavit, atq; expressam Constitutionem *anno 1520. die 29. Octobr.* edidit, quâ bonorum immobilium acquisitionem & possessionem manibus mortuis interdixit, ne principes seculares, si prædia essent feudalia, quintarum, subquintarum, redemtionũ, recognitionum, si

cenſualia, laudemiorum, ſemilaudemiorum, venditionum ſaisi varum, & aliarum obventionum jura amitterent, quod omninò cõtingeret, ſi ejusmodi prædia ab hominibus manus mortuæ poſſiderentur; quoniam id genus perſonis interdicta eſt omnis vẽditio & alienatio, nec confiſcationi occaſionem præbere, nec mori poſſunt, ſed etiã poſt mille annos, aliúdve tempus eædem perſonæ, iidemq; poſſeſſores cenſentur, & ſemper à ſuis ſucceſſoribus repræſentantur, quod non accidit in particulari poſſeſſore, è cujus manu res multis exit modis, venditione, donatione, legato &c. De horum quoq; ſtatutorum validitate, & quousq; ſe extendant, eleganter agit *Paulus Chriſtinæus in Deciſionibus Curiæ Belgicæ Vol. 1. deciſ. 201.* Atq; *Polidorus Virgilius lib. 17. Hiſtor.* ſcribit, circiter *annum* 1294. in Anglia ſub *Bonifacio* VIII. Concilium Londini celebratum contra Judæos, in quo ſtatutum ſit, nemini hominũ ampliꝰ licere, prędia dare Collegiis & ſodalitiis monachorum, nec Sacerdotibꝰ, aut monachis emere poſſeſſiones aliquas, niſi permiſſu regis. Et aliquãto pòſt addit; Epiſcopos capto inter ſe conſilio poſtulaſſe, ut legem ad manum mortuã, cùm eam ordini ſuo valde nocere perſpicerent, antiquarent. Id ipſum quoq; dietim in regno Galliæ practicari, refert *Guilhelm. Benedicti ad c. Raynutius. deciſ. 5. ad verb. Et uxorem n. 3.* ita, ut in literis quibusdam regiis, tàm in poſſeſſorio, quàm in petitorio judicio ſuper rebus immobilibus acquiſitis, Eccleſiæ ꝯceſſis, ſemper penè in fine hæc annectatur clauſula. *Proviſo, quod habitâ poſſeſſione pacificâ, teneatur Eccleſia vel monaſterium talia bona extra manum ſuam ponere infra annum & diem, & illa transferre in manum ſeu perſonam capacem, quæ ſervire poſſit & deveria facere, aut conſenſum Regis, hoc eſt, Amortizationem obtinere;* quæ harum legum & Conſtitutionum eſt veluti ſolutio & laxamentum.

Definitio VI. Ea à Dd. variè definiri ſolet. *Petrus Belluga in d. ſpeculo princip. rubr. 14.* Amortizationem appellat translationem juſſu Principis in manum mortuam factam: Paulò aliter eàm deſcribit *Benedictus Curtius De Arreſtis Amorum Arr. 7*

fol. 62.

fol. 61. Eſt n. ,*inquit*, Amortizatio remiſſio juris,introducta, ne nobiles,vaſalli &cæteri ob hujꝰmodi alienationes pauperiores facti,ſervitia &debita minꝰ idoneè Principi impēdāt& ſolvant &c. *Carolus Molin.*duas affert deſcriptiones *in com.ad conſuet. Pariſ. d. tit.1.de fiefs.* §.*51.gl.2.n.68.*Quarū poſterior:Amortizatio eſt renunciatio,ſeu privatio juris cogendi *eam* ad transferendā in idoneam manū,Prior:verò*Amortizatio eſt licentia retinendi bona immobilia per manum mortuam.* Hanc, cùm rem optimè deſcribere videatur,reliquis meritò anteferendam exiſtimo. Rectè autem,generis loco,ponitur Licentia,id eſt,permiſſio:oſtēſum enim,propter leges latas,& conſtitutiones manibus mortuis rerum poſſeſſiones, cùm nunquam eas,propter eundem, quem ex ſurrogatione perſonarum retinent ſtatum.*l.76.de Jud.*in commune hominum commercium dimittant,adeoq; dominos,quorum intereſt, juribꝰdominicalibꝰ privēt; nō licuſſe acquirere,ſed cogi,prędia acquiſita in manum vivam h.e.perſonam,quæ infinitis mutationibus &alterationibus ſit obnoxia.*l.ſenatus.*§.*mortis cauſa.verſ.ſiquidem.ff.de mort.cauſa donat.*& jura pro conſvetudine loci perſolvere poſſit,transferre. Inde, ut hoc omne evitarent,licentia poſſidendi priùs erat impetranda,& pòſtulandæ amortizationis iis omninò incumbebat neceſſitas : Quæ tamen annon libertati Eccleſiaſticæ deroget, diſquirere ſolent?Et quanquam *Petrus Jacobi in ſua praxi tit.Ex quibus cauſis Vaſall feud amitt.*admodùm confidenter eos,qui ejuſmodi Cōſtitutiones, rerum inmobilium acquiſitionem avertentes edant,excommunicationi,aliisq; pœnis ſubjiciendos, & ad reparationem damni illati obligari,adſtruit;alii verò, *ut Johannes Breſſianus,ad conſuetud.Avernia c.21.*§.*14.in pr.*mitiùs & modeſtiùs locuti,non multum ſibi eas placere,aſſerunt : attamen negativam in opinionem ingentem Interpretum numerum conſpirare,teſtis eſt *Peckius d.tr. c.6.* quam & ipſe ſequitur,non quòd illorum rationes approbet,ut qui ſciat,ſententiarum pondere & veritate,non opinantium numero in rebus controverſis dijudicandis,utendum eſſe,ſed,quòd alia ratio neceſſitatis poſtulandi amortizationem, ſubfuerit,

puta (1.) quòd Constitutio ejusmodi ab ipsa Ecclesia, & Ecclesiasticis Proceribus probata & admissa sit, rogantéq; eam Principe, à tot annis propalàm & publicè in usū recepta, & licet in aliquibus locis ab initio contradictionem aliquam passa fuerit; ab ea tamen postea totus clerus recesserit, & tàm longa annorum serie amortizationem bonorum acquisitorum petierit; attestante hoc etiam *Petro Belluga d. cap. n. 37.* (2.) quòd ordo clericus rationem facultatum acquisitarum nō modestè, sanctéq; servaverit, sed in omne genus luxus, exclusis pauperibus, thesauros Ecclesiæ profuderit, & ita opibus malè fuerit usus. Nec etiā Synodus Tridentina, quam dissentientes urgent *sess. 25. cap. 3.* pugnat; neq; legem amortizationis, seu prohibitionem acquirendarum rerum immobilium damnat *Peckius d. l. sub fin. c. 6.* Et hanc sententiam *Dominos supremi Concilii* approbasse, ac postmodū *anno 1520.* per formam edicti perpetui ejusmodi inhibitiones ꝯfirmasse & auxisse, refert *Paul. Christianæus dict. Decis. Belg. 201. n. 6.* & hanc in rem allegat *Franciscum Zypaum JCtum Canonicum & officialem Antuerpiensem in Jure Pontificio l. 2. n. 17.* Novissimè in definitione dictum; *retinendi bona immobilia*, de quibus in explicatione objecti, seu materiæ Amortizationis agemus. Quid verò per *manum mortuam* intelligatur, supra satis fuit ostensum.

Divisio. VII. Amortizatio potest constitui duplex, *Generalis & Specialis*. *Hæc* singula prædia & possessiones, quarum à Principe petitur amortizatio, minutatim & singulatim exprimit. *Ista* nullam facit specialem rerum amorizatarum designationem, sed venit sub generali appellatione eorum omnium, quæ ex bonis temporalibus manus mortua possidet. Sive autem amortizatio cōcedatur in genere, sive de certis prædiis in specie, semper exprimitur, vel tacitè subintelligitur consueta illa formula; *Salvo jure nostro in cæteris. Molin. n. 97.* De generali fuit controversum, an valeret? Quod multi propter *l. cum Aquiliana. 5. ff. de transact.* sunt inficiati, cùm liberationes generales censeantur captatoriæ & fraudulentæ. Facit *l. 3. §. contrarium. ff. de contr. tut. & util. act.* Quam dicunt optimè ad rem pertinere, ut asserit *Jason. in d. l. cum Aquiliana* referens

referens *Oldradum; Albericum, Bald. & Bart.* Obtinuit tamen, ut generales Amortizationes valerent, quales non duntaxat Regem *Franciscum Primum* complurimas Normanniæ, Piccardiæ, Burgundiæ, aliisque regni sui locis concessisse, sed etiam in Parlamento admissas, verificatas & approbatas fuisse, testatur *Johan. Papon. Arr. 1. d. tit. 14.* Talis quoq; extat amortizatio generalis omnium temporalium ab Ecclesia *S. Petri Doratici*, apud Lemovicenses possessorum conscripta *lib. 3. constit. Ludov. 12. fol. 50.* & alia *pro Ecclesia du Puis nostre Dame apud Andegavenses fol. 168. eod. lib.* ut notat *Ægid. Magistri. Eques, & in supremâ Parisiensi Curia Primus præsest. des Amortiss. c. 9. n. 2.* ibidemq; consimiles plures amortizationum generalium refert species.

VIII. Visâ definitione & divisione, sequitur subjectum, quod dupliciter considerari potest. *Activè & passivè.* *Subjectũ Activum.* Subjectum Amortizationis Activum est summus Princeps; ipse solus jus hoc morticinii dare potest, & concedere hominibus manus mortuæ facultatem immobilia retinendi, & in perpetuum possidendi. Licet enim in regno Galliæ receptum, & diu toleratum fuerit, ut Pares Franciæ, Duces, Marchiones, Comites, Vicecomites, Barones, aliiq; Domini, regẽ recognoscentes, circa suas Jurisdictiones amortizarent, & per aliquot tempus hoc jure usi, nemine palàm contradicente, in hujusmodi manus mortuas consentirent; attamen postea, veritate rerum perspectâ atq; cognitâ, definitum & constitutum est, ipsis hoc non licere, sed jus amortizandi, & indulgentiam præbendi hominibus manus mortuæ possidendi res immobiles, ad solum regem spectare: cujus ratio hæc est, quòd solus Rex in suo regno omnium temporalium sit supremus, solusq; possit incapaces possidendorum immobilium capaces reddere; ipse omnium fons est, scaturrgio & Dominus, & ut *Baldus* notat *ad §. ad hoc. de allod. col. 3. vers. ex præmissis.* à supremo principe, cujusmodi est Rex in suo regno, fluunt, & vicissim ad eum recurrunt omnia, haut aliter, atq; per naturales meatus & cuniculos terræ aquæ è mari fluunt, & in id relabuntur. Et ita judicatum fuit Arresto Consistorii inter cætera

 Arresta

Arresta Festi Trium Regum *Anno 1277.* & pronunciatū, quòd Capitulum Cathalanense acquisita prædia in fundo Episcopi Cathalanensis tenere nequeat sine voluntate Domini Regis. *Ægid. Magistr. des amortiß. c.1. pr. Johan. Papon. d. tit 14. Arrest. 1.* Singulari tamē privilegio, & prærogativâ speciali in Gallia, ArchiEpiscopo Rhemensi, Episcopo Cathalaunensi sive Campaniæ, Episcopo Noviodunensi, Lingonensi competit, & datum est, ut sub feuda sua, non alia, quæ â Rege immediatè moventur, amortizare possint. Reliqui, qui pares Franciæ non sunt, nihil amortizant, sive id mediatè sive immediatè ab ipsis moveatur. Et ita judicatum fuit Arresto, quod datum in Parlamento, in Regis præsentia, inter Arresta cætera *Festi Trium Regum Anno 1277.* super Amortizatione factâ ab ArchiEpiscopo Rhemensi: Item altero arresto præcedente *Anno 1270. Vid. Papon. d. Arr. 3.* Refert etiam illam constit. *Ægid. Magistr. d. tr. c. 2.* adde *Tholosan. l. 6. c. 5. n. 6.* Ita verò solus supremus princeps potest amortizare, quando alterius non interest; si enim inferior Dominus exinde aliquod præjudicium sentire poterit, non illius tantùm, sed & hujus consensum adesse oportet: privilegium enim principis intelligitur concessum citra præjudicium tertii. *l. 2. §. si merito: 10. & §. si quis â Principe. 16. ff. ne quid in loc. pub.* Et sicut consensum in alienatione rei feudalis non tantùm superioris, sed & inferioris necessarium esse, adstruunt. *Matth. de Afflict. & Andr. de Isern. ad c. Imperialem.* ita princeps iis, qui interesse privatum habent, nō vocatis, non præjudicare, nec per amortizationem eorum juri derogare potest. *Bald. in Auth. omnes peregrini. C. commun. de succeß.* Et ita in universum longi temporis observatione receptum est, earum civitatum magistratus consensum etiam necessariò postulari, in quibus ædificia aut agri ad usum Ecclesiarum, cœnobiorum seu collegiorū â principe amortizātur: Nec invenitur, quòd in Gallia â Rege emanaverit ulla amortizatio sive generalis, sive specialis in præjudicium tertii inferioris non vocati, nec consentientis. *Carol. Molin. d. l. n. 97. fol. m. 659. Barth. Chassanaus ad Consuet. Ducat Burgund. tit. de majns mortes rubr. l' homme de main morte. 9. §. 10. n. 54. fol. m.*

fol.m.172.Gvilh.Bened. ad c. Raynutius.ad verb. & uxorem.decis. 5.n.7.fol.m.95

IX. Idq; regulariter verum est, sine inferioris Domini consensu res immobiles amortizari non posse, ne in jure laudemiorum, releviorũ, reversionis seu confiscationis sibi quæsito, præjudicium capiat, contra *l.id.quod nostrum.de R.J.* Attamen, si justissima causa Principem moveat, reluctantem inferiorem cogere potest, ut congruá sui interesse pensatione acceptá consentiat *arg. l.37. §.1.vers.quod si.ff. de lib. caus.* Ut si svadeat pietas, jubeat Ecclesiæ paupertas, aut alterius manus mortuæ urgeat summa extremitas. Exẽplũ refert.*Molin.n.98.* Ut si princeps pro fundatione gymnasii trilinguis, Reip.Christianæ utilissimi, (quale aliquando non procul ab ejus domicilio inchoatum, sed temporis calamitate intermissum idem testatur) amortizationem concederet prædiis vicinis, quòd tunc hoc possit in præjudicium Dominorum inferiorum, à quibus non opus sit aliam impetrare amortizationem, sed solùm illis præstandam rationabilem futurorum jurium indemnitatem, quâ vel inviti consentire teneantur, sicut proprietarius & dominus directus ex justa causa rem suam justo pretio vendere cogitur. *l.si quis.12. ff.de relig.& sumpt. fun. §.2.J.de his qui sunt sui vel alien. Jur. Peckius d.tr.cap. 24.n.2.* Hac autem, vel simili necessitate cessante, inferioris domini, cujus interest, consensus omninò requiritur, nec bono Principi subditorum suorum bona vel jura, illis invitis, aut donare, aut vendere, pretiumque in fiscum convertere licet, sicut quandoque adulatores inventos constat, qui id principibus persvadere ausi sunt. *Molin.d.l.* Omnia quidẽ subditorũ bona Principis dici possũt, quà Jurisdictionem, quà defensionem, quà pensionem annuam, qua successionem ultimam; minimè verò gentiũ, quà diripiendi licentiam. Num autem princeps ad amortizandum cogi possit? controvertitur. Et quod de judice asserit.*Papinianus l.non quicquid. 40.ff.de Jud.* non omne, quicquid ejus potestati permittatur, id quoq; juris subjici necessitati; hoc ad Principem multo magis applicamus: Nõ enim,

quod

quod ex gratia uni concedit, ad alium per consequentiam trahi potest. *c. quod ob gratiam. de R. J.* & consentire gratiæ est, ad quam faciendam nullus in jure adigitur. *Dd. ad c. gratiam de Rescript.* Quanquam verò foro exteriori non compellitur, in conscientia tamen obligatur, peccatq;, si pauperi Ecclesiæ & manui mortuæ amortizationem detrectaverit. *Petrus Bellug. d. tit. 14. §. restat. num. 3.* Et licet, inquiente *Baldo ad d. l. 2. C. de servit. & aqu.* in hoc mundo nemo sit, qui supremo Principi dicat, cur ita facis? est tamen animal rationale Politicum & morale, minimè absolutum â dictamine dominæ, rectæq; rationis, & proinde debet esse veluti fons justitiæ in omnes circumstantias oculos flectens. *Peckius c. 24. n. 2.*

X. Sed quid, absẽte Principe, de Prorege, Vicario, seu locum tenente asserendum, annon ii jus habebunt amortizandi? Et quidem, si princeps Vicario det specialem amortizandi potestatem, non est dubiũ, quin hoc possit facere, & similiter, si princeps faciat vicarium in certis casibus specialibus, nec det amortizandi facultatem, jus hoc ei non competit: Et sic dubium residet in eo, quando simpliciter & generaliter facit vicarium, & non fit aliqua reservatio in literis vicariatus de ipso assensu super amortizatione, an vicarius tunc possit amortizare? Pro *affirmativa* facit, quòd, qui committit alicui vices suas, in totum eas commisisse videatur, & quicquid facit tunc ipse vicem gerens, non respicit ipsum, sed attribuitur ei, cujus vices geruntur, tantumq; valet genus quoad omnia, quantum species, quoad specialia. *c. in generali. de R. J. in 6to.* In *negativam* tamen sum proclivior, cum, quod principi, ut Amortizationis facultas, specialiter reservatum est, in generale mandatum, vicario datum, non venire præsumatur, nec per eum expediri possit. *c. quòd translationem extra de officio legati* & quod princeps non solitus est, nec de facili facere consuevit, non censetur concessisse vicario. *arg. l. 44. pr. de Usucap.* Jã verò raró & summâ difficultate â Principe impetratur, ut res aliqua in manum mortuã transeat, ut testãtur diplomata super ejusmodi consensu confecta, quæ facultatem relinquendi prędia manibus mortuis coarctãt, adeoq; actus genera-

neralis non includit illa, quæ quis verisimiliter non concederet *Matth. de Affl: Et. super c. Imperialem. 55. feud. 2. quæst 21. n. 9 fol. m. 681.* qui etiam refert exemplum de Comitis existentis extra Comitatum locumtenente, qui consensit in feudum legatum monasterio, concluditq; , eam dispositionem nõ valere: licet enim Locum tenens potuerit præstare assensum super alienationibus feudorum, quæ tenebantur à Comite, attamen non potuit assentiri in personis prohibitis, & ad accipiendum minùs idoneis. Non enim videtur data potestas assentiendi in personis inhabilibus, nisi hoc expresse dictum. *d. c. Imperialem.* Et id caput utilissimum esse, inquit *Matth. de Affl. in pr.* & dignum, quod literis scribatur aureis, cùm semper allegetur, ubi cadat sermo de feudis. Hic verò etiam consuetudinem in regno aut provincia observatam cumprimis spectandam cẽseo; & ad cognoscendum, an Princeps verisimiliter & leviter, an difficulter morticinii jus sit cõcessurus, communem Cancellariæ stylum aut curiæ Principis considerandum esse, rectè hortatur *Felynus ad c. super literis. de Rescript.* Si itaq; amortizandi facultas ex generali mandato vicario seu Proregi non competit, multo magis ea denegãda absentis Principis procuratori, & rerum ejus administratori, qui vicario longè inferior. Cùm enim in amortizando de perpetuo & irreparabili præjudicio agatur, videlicet de consentiendo, ut res penes manum mortuam semper maneat, & de irrevocabili exclusione â jure eandem manum mortuam expellendi, necessariò requiritur, ut tali procuratori ad amortizandum, seu investiendum manum mortuam speciale mandatum detur, non quidem in individuo, de acquisitione talis prædii, à tali Ecclesia; sed tale, in quo exprimitur potestas amortizandi, expresso *Amortizandi* verbo sive per effectũ, sive necessariã consequentiam. *Peckius d. c. 23. n. 3. Carol. Molin. d. l. n. 75. & 76.* Sed quid de tutore sentiendum, annon illi hæc amortizandi facultas competet? Videtur id dicendum, quia amortizatio non propriè est alienatio, dum per eam dominus nullum amittit dominium, juxta. *l. 1. C. de fund. dot.* nec qualitas rei amortizatæ mutatur, sed semper remanet feudalis, vel censua-

lis. Verùm rectiùs tutori hoc Amortissamenti jus detrectamus, quamvis plenam & condignam remunerationem pecuniariam à manu mortua recipiat, quia, licet amortizatio non sit vera alienatio dominii rei, est tamẽ omninò alienatio certi juris, perpetui, dudùm acquisiti & cõpetentis. Accedit, quòd pecunia, quæ in compensationem datur, est res fragilis, quæ citò consumitur; jus verò dominicale, quod Amortizatione expirat, est durans & perpetuum. *Carol. Molin. d. l. n. 78. & 79. Peckius d. c. n. 4.*

Subjectũ Passivum. XI. Subjectum Amortizationis passivum, quod supra *posit. 2.* explicatum, est Manus Mortua. Cùm enim ea nunquam mutetur, sed per subrogationem personarum, sicut sedes judicialis. *l. 76. de Jud.* eundem semper statum, expers omnis vicissitudinis, obtineat, adeòq; dominos juribus suis, ut quintis, subquintis, redemptionibus, releviis, laudemiis, semilaudemiis, recognitionibus, confiscationibus, commissis, & id genus obventionibus privet; meritò licentiam impetrare à Principe debet, quod in singularibus possessoribus, qui certa vitæ spacia habent, non requiritur: hi enim bona temporalia jure communi possident, distrahunt, vendunt, donãt, legant, certis casibus bona fisco committere, & dominis jus, & occasionem percipiendorum dictorum jurium dominicorũ præbere possunt, & proinde sæpè & variis mutantur modis, ut apud *Horatium ad Julium. Flor.* *Vel puncto nobilis horæ.*

Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte suprema
Permutat Dominos, & cedit in altera jura. Sic & hæres
Hæredem alterius, velut unda supervenit undam.

Materia circa quã seu objectum. XII. Sequitur hujus juris materia circa quam, seu objectum. Istud verò sunt omnia bona immobilia, nõ duntaxàt feudalia, censuaria, vel Emphyteutica & similia, verùm etiam allodialia, franca, & libera ab omni onere reali, & dominicali, in quibus possessor plenam habet proprietatem, & plenum dominium: cùm enim & ea publicum & commune Reip. interesse respiciant, non possunt citra consensum Principis à manu mortuâ acquiri, & possideri, & maximè propter jus confiscationis, quod Princeps perderet, si in manum mortuam transi-

transirent; retineret verò, si penes possessorem singularem bona manerent, & ille delinqueret. *Guilhelm. Bened. ad c. Raynutius. decis. 5. Verb. & Uxorem, nomine Adelf. n. 3. p. 94.* Quod feudalia spectat, de iis, quòd in Ecclesiam, vel simile corpus non possint transferri, textus est elegans *1. feud. 13.* cujus ratio non est, quam assignat *Jacob. de Belviso*, quia Ecclesia sit potentior, & privilegiata, nec ad cōveniendum facilis, in potentiorem verò fieri donatio non possit. *Dd. ad. l. 135. §. 3. ff. de V. O. l. 2. Qui satis. cog.* sed vera ratio, cur feudum Ecclesiæ non detur, in textū additur; *Quia feudum nunquam est reversurum ad Dominum, cùm Ecclesia non desinat esse heres.* adde *c. 12. q. 1. c. fignatiosè. de Rescript. in 6.* Idq; obtinet, etiamsi Vasallus expressim, & in causam piam donaret pro anima. *§. donare. 2. feud. 9.* Idem dicendum de bonis Emphyteuticis, quæ non possunt in manum mortuam transferri, ut decidit *Specul. in tit. de locat. §. nunc aliqua. vers. 116.* quem sequitur *Johan. Andr. in addit. vers. 120.* qui non duntaxàt dicit, hoc esse summè æquum, sed & addit rationem, quia dominorum directorum intersit, nec debeat eorum juribus, puta laudemiorum, vel releviorum, & reversionis, seu commissi infeudatione, vel concessione retentis præjudicari; pro ut fieret, si res transirent ad Ecclesiam, vel aliud corpus, quod non mutatur, nō moritur, sed à successoribus semper repræsentatur. Excipiuntur tamen nonnulla bona, quæ amortizationem non desiderant; Vt. (1.) quæ solius Principis & ejùs verè, ac propriè sunt allodialia: ea enim, cū nullius alterius superioris intersit, indubitanter in Ecclesiam, vel simile corpus transire & transferri possunt, ita, ut illa de iis manus suas evacuare non teneatur. (2.) Ea, quæ una manus mortua alteri manui mortuæ vendit, tradit, aut donat; tunc etiam nulla amortizatione, nullo consensu est opus, quoniam cessante causa legis & Constitutionis, cessat lex & Constitutio ipsa. *c. cum cessante. de Appellat. l. fin. C. de long. temp. præscripti.* Et hic etiam semel præcessit amortizatio, atq; ex ejusmodi venditione, traditione, donatione, neq; natura, neq; qualitas rei alienatæ, aut personæ acquirentis demutatur, Reip. autem & Principi præjudicium nullum fit, quantumq; huic

manui mortuæ accedit, tantumdem & alteri decedit. *Molin. d.l.n.96.in fin.*(3.) Ista quoq;, quæ pro fundãdis, dotandis, reparãdis & amplificãdis Ecclesiis, nõ quidẽ ad superfluitatẽ, sed ad convenientẽ necessitatem, fuêre acquisita, amortissamentũ non postulant. *arg. l. placet. C. de S. S. Eccl. Peckius c. 35. n. 2.* Ubi mirificè laudat *Carolum V.* eo nomine, quòd ipse in concedenda rerum hujusmodi piarum, & ad divinum cultũ pertinentium amortizatione, pro sua clementia se nullo modo præbuerit difficilem. Add. *Guilhelm. Bened. d. l. n. 33.* qui hanc in rem varias Francorum Regum constitutiones extare, asserit.

Forma. XIII. Materiam subsequitur forma, quæ à nobis, ut præcipua cujusq; rei pars, & quâ sine res ne quidem esse incipit, omninò venit inspicienda: Quoties igitur manus mortua bona cupit amortizari, Principẽ adire, & literas ab eo impetrare debet Amortizationis, sigillatas in formã instrumenti, cum fibulis sericis & cerâ viridi, quæ nominatìm & expressè ejusmodi prædia & possessiones contineant. Has literas instrumentales in Gallia necesse est, expeditas esse, & verificatas in Camera Thesauri Regii, sive Curia rationum, redigiq; in volumen instrumẽtorum Curiæ, ex Regis decreto, addito pretio dictæ partis, ut consulatur indemnitati regis, & successorum, cum Curia censeatur tutrix & conservatrix patrimonii regii. Et hùc respicit *Carol. Molin.* quando *d.l.in fin.* inquit, Amortizationẽ debere verificari, & homologari in supremo Senatu. Ad essentiam tamen & effectum gratiæ Principis scriptura non requiritur, sed solo illius verbo perficitur, & si clausulam *(fiat ut petitur)* addat, omnibus modis stabilitur: Expeditio enim literarum solemnitas est extrinseca, nec ad substantiam rei quicquam facit. Eleganter *Baldus*: *In lingua Principis stat gratia, in Scriptura testimonium, in Executione Commoditas.* Hinc, an per testes consensus Principis probari possit, inter se discordant Dd.? *Andr. de Isern.* videtur tenere quod possit. Atq; ita judicatum in sacro Consilio se vidisse, testatur *Matth. de Afflict ad 2 feud. c. De prohibit feud. alien per Lothar. n 14.* A quo tamen ipse recedit, & assensum istum per lite-

literam,non per testes probandum,adstruit; nisi eo casu, quo probetur,assensum & confirmationem Regiam in scriptis aliàs præstitam, fuisse perditam. Cùm igitur consensus iste omninò impetrari & adesse debeat, dubium movetur,num illе præcisè prçcedere,an verò acquisitionem rei immobilis,à manu mortua factam,sequi possit? Rem hanc temperamento expedit *Peckius d. tr. c. 27.* & subsequentē Principis consensum admittit, si titulo contractus legitimi res in manum transferatur mortuam; cum hîc,vel abinitio consentire,vel postea confirmare,perinde sit.*l.Tribung.de.test.milit.l.in concedendo.in fin.de Aqu.& aq.pluv.arcend.*Si verò ex titulo legati eā petat,alio jure utendum censet; cùm enim res in potestatem heredis perveniat,legati titulo ex constitutione Principis existente nullo,utiq; non videri Principem citra heredis injuriam,consensumin eo rerum statu interponere, & nova amortizatione jus,quod ei quæsitum fuit, tollere posse. *l. nec avus. C.d.Emancip.l.2.§.10.& 16.ff.Ne quid in loc pub.*

XIV. Huic difficultati connexum est illud, Num Amortizatio expressis verbis concedenda, an verò tacitus Princips consensus sufficiat? Posterius videbatur dicendum, cùm patientia domini,&taciturnitas sine contradictione habeatur pro licentia.*l. 18. ff. mand. l. 2. C. de remiß. pign.* pariaq; sint,vel expresse, vel tacitè,consentire.*l. cum quid.3.si cert.pet.* Et ubi in alicujs præsentia aliquid tractatur,ex quo alteri,aut exceptio,aut actio quæritur,aut præjudicium nascitur, quod ille præsens dissensu suo impedire potest, nec tamen impedit, præsumitur utiq; negotii approbatio; ex quo est, quòd, qui pro se præsente aliquem, patitur,fidejubere, præsumitur mandare.*l.semper.60.de R.J.*Ita hîc,si præsens estPrinceps,scit, videtq; rem immobilem in manum transferri mortuam,nec contradicit, utiq; id factæ amortizationis loco esse, videbitur. Verum rectiùs prius asserendum,existimamus, cùm longè aliud sit, scire,videre,nec contradicere, aliud licentiam concedere: ubi sufficit nuda scientia, ibi taciturnitatem solam sufficere, largimur,juxta *l.1.§.scientiam ff de tribut.act* ast ubi requiritur licentia,& expressus consensus,non sufficit ta-

citus, sed oportet, licentia detur per verba. *Peckius c.28. Matth. de Afflict. ad d.c. de prohibit. feud. alien per Lothar. n.13. p m. 620.* & ibid. *Andr. de Isern. p.593.* adde *Fab. & Mynsing. ad § 8. J. quibus modi jus. patr. potest.* qui plura referunt exempla, quibus præjudicium fiat tacenti. Difficultatis plus habet, si Princeps tale quid faciat, quod amortizationem inducere possit, ut si gabellas, laudemia, & alia jura trãslatæ possessionis â manu mortua scienter recipiat, eamque in bonis immobilibus investiat, an tùm amortizationem concessisse, & sibi in jure expellendi præjudicasse videatur? Et quidem, quia hæc non debentur in casum, quo velit mortuam expellere, sibi omninò præjudicat hoc jure, tanquam cõtrario & opposito. *l.4. §.2. & ibid. Bart. ff. de leg. Commiss.* seq; excludit â jure cogendi vacuare manus, non verò â jure petendi indemnitatem. Et ita generaliter statuendum, nisi, ubi & quatenus specialis consuetudo loci contrarium, quæ servanda, disponat; ut consuetudo in Gallia Turonensis, quæ vult dominum per receptionem jurium sibi non præjudicare, etiam in jure expellendi *Carol. Molin d.l. n.62. & 29. fol. 653.* Ita nec sibi præjudicat in jure expellendi, vel cogendi vacuare manum suam, si propter prædium censuale, de novo ab Ecclesia acquisitum, receperit censum annuum præstari solitum: quoniam census est onus ordinarium debitum, & omninò solvendum. *l. cum possessor. ff. de Censibus.* Quod ampliat *Molin. n.72.* censum nihilominùs posse exigi pro anno & tempore currenti i.e. pendente lite, licet dominus instaret contra Ecclesiam, ut cogeretur, ponere extra manum suam.

XV. Ad jus morticinii impetrandum, Sumptibus quoq; opus esse, nemo nõ videt, sed â quo illi exigendi, id nõ adeò obviũ est. Spectandũ hic existimo, an manꝰ mortua ipsa velit prædia acquirere, & tùm ad sumptuum solutionẽ omninò obstringitur; an verò eidem donatione mortis causa, vel inter vivos, vel legato testamẽto facto, res deferantur, & tùnc donans, aut testator amortizationem ipse persequi, & suis expensis obtinere adigetur. Etenim qui legat, aut donat, non tantùm scire debet statum & conditionem donatarii vel legatarii,

galarii, an habilis sit, & capax bonorum possidendorum citra gratiam & dispensationem Principis, sed etiam ipsius rei qualitatem, quā donat, & legât, puta, quod obnoxia sit fidelitati, hominio, banno, subbanno, quintis, subquintis, redēptionib9 relevijs, laudemiis, venditionibus, aliisq; juribus Dominicalib9, quæ de necessitate præstanda sunt. Cū igitur donat, aut legat rem ita obnoxiam, vel ipse, vel heres ejus eam liberare, immunitatemq; suis expensis impetrare tenetur. *l. si tibi homo. 86. pr. de legat. 1.* & expressiùs adhuc *Scævola in l. penult. §. ult. ff. de legat. 3.* Et ita *pro administratoribus Xenodochii Trinitatis Lutetiæ advèrsus Mariam Briconettam pro feudo de l' Hiemille* arresto Parisiensi, quod datum in curia consilii *Anno 1558. d. 27. Martii*, pronunciatum fuisse, testes sunt *Johan. Papon. d. tit. Arr. 5. & Ægid. Magistr. d. tr. cap. 7. in pr.*

Quid Principi pro amortizatione debeatur.

XVI. Propter factam autem indulgentiam Princeps à manu mortuâ jus habet exigendæ pecuniæ; quantum verò persolvendum, non constat, cùm non uno, eodemq; modo id præstetur: Communiter est tertia pars valoris & æstimationis possessionum amortizatarum, eaq; nominatim Principis domanio destinata est, prout taxa huj9 pecuniæ non alibi expressa reperitur, quàm in unica Constitutione Regis Franciæ Caroli VI. his verbis: *Carolus Dei Gratia Rex Franciæ omnibus præsentibus, & futuris notum facimus &c. Nos iis consideratis, incommodis & obstaculis obviam ire, harum tenore constituimus, omnes difficultates tollere, supradictisq; cupientes omnes cujuscunq; ordinis aut qualitatis, qui à nobis literas amortizationis alicujus reditus, prædii, aut possessionis impetrabunt, aut obtinebunt, soluturos realiter, & de facto ante verificationem & comprobationem literarum, in commodum & augmentum nostri patrimonii, tertiam partem æstimationis prædiorum à nobis amortizatorum: Quæ tertia pars in prædiis possessionibus, aut reditibus consistens, sita in nostra ditione ac jurisdictione directè nostro patrimonio adjungetur.* Datum Lutetiæ *Anno Domini 1402. 23. anno nostri regni, Mense Octobri.* Hæc constitutio diligenter observata, magnam patrimonio Regis accessionem faceret; sed paulatim actitatum est, ut vel

tertia:

tertia pars in alios usus converteretur, atq; in privatas personas donationibus transferretur, vel, ut loco tertiæ partis rei amortizatæ præstaretur aliqua summa pecuniaria, quę ut plurimùm Regis ærario non illata. *Ægid. Magist d.tr.c.3.Papon. Arr.6.* Aliquandò pro hac tertia parte fructus triennales pẽduntur, aliquando plus vel minus, vel pro ratione & magnitudine rerum amortizatarum, vel pro voluntate, & liberalitate amortizantis. Si verò feudum ab alio inferiore, quàm â Rege emanaverit, & moveatur, Domino tenẽtur vel exhibere vicarium hominem viventem, morientem, & committentem h.e. quo vivente nullum novum jus acquiratur Domino, sed â moriente feudum aperiatur; vel indemnitatem persolvere i.e. illam pensionem, quæ fit, & præstatur Domino pro interesse suo, loco jurium utilium, quæ verisimiliter percepturus erat, remanente re, in privatorum manu, quæ sæpe & variis mutatur modis: alterius autem præstatione liberantur. Unde videbatur dicendum, eos ad præstationem hominii insuper non teneri, præsertim, cùm Ecclesiastici ad præstandum hominium idonei non sint, utpote, in quo est promissio obsequii & servitii in temporalibus; attamen arresto aliquo in Gallia *d.13.Martii Anno 1536.* inter *Johannem de Valenciennes Dominum d'ormoy, & Abbatem atq; Conventum S.Victorii ad Lutetiam* contra judicatum est, quemadmodum id notat, hominiiq; utilitatem annectit *Ægid Mag.d.tr.c.8.n.2.*

XVII. Si itaq; manus mortua jus hoc morticinii præscripto modo non impetraverit, â Principe præcisè cogi potest, ut de possessione bonorum quæsitorum decedat, i.e. talia bona extra manum suam ponat intra annum & diem, & in manum seu personam capacem transferat, per quam nec durior fiat conditio domini directi, nec Principis. Et expressè testatur *Franciscus Mignon, non obscurus Galliæ Pragmaticus ad Consuet. Andegav. tit. des seigners temporels. art. 37.* manum mortuam per Regem, Regisq; ministros, ac præfectos coram senatu regio in jus vocari, cogiq; posse, ut intra annum & alia prefinita tempora, pro cujusq; regionis more ac lege, bona immobilia, non amortizata, â se abdicet, atq; in manum laicâ

transferat,

transferat, & eo modo consulitur Ecclesiæ, seu manui mortuæ, ne lucro privetur, ei delato ex testamento, donatione, vel alio titulo, & pariter succurritur Domino feudi, vel emphyteuseos, ne propter privilegium Ecclesiæ detrimentum patiatur in jure suo ordinario. *Guilhelm. Bened. ad d. c. n. 3. in fin. Peckius d. tr. c. 34.* Hinc publico etiam edicto, scribit *Petrus Belluga in Specul. pr. c. ult. n. 16.* quandoq; Regem jubere, ut Ecclesiastici omnium bonorum, â multo tempore possessorum, catalogum exhibeant, quò inspectione illius, quæ amortizata sint, cognoscat, pro non amortizatis jus suum exigat, adeoq: hic vulgata juris decisio officium suum perdit; Neminem ad professionem tituli sui compelli posse, nullamq; in causis civilibus inquisitionem admitti. *l. cogi. 11. C. de petit. hered. l. ult. C. de bon. vacant.* Ex quo factum, tradente *Mignone*, ut *Franciscus Primus* Rex Galliæ ingentem thesaurum ab Ecclesiis, in regno suo sitis, *anno 1522.* congesserit. Et licet aliqui hîc existiment, nullam in hâc re procrastinationem manui mortuæ concedendam, attamen ex variis circumstantiis, quæ subinde concurrere possunt, id temperandum est, nulla enim Constitutio tam præcisa, quæ non honestam patiatur dilationem. *l. si debitori ff. de Jud. l. Continuus ff. d. V. O.* quò pertinet sententia *Theodoreti*, cùm ait; Legibus lege opus esse, *quoniam & marini pisces, qui in multa salsedine enutriti sunt, sale adhibito, ad condiendum indigeant. Peckius. d. c. 34.* Si verò Princeps possessiones, citra amortizationem quæsitas, abdicare jusserit, & lapso anno non fuerit paritum, videndum, an manus mortua prædiorum non amortizatorum fructus lucrari possit? Pro affirmativa equidem militat. *l. 25. ff. de petit. hered.* Ubi, cùm agitur de acquisitione fructuũ, nullitas, seu tituli invaliditas non attenditur, & *l. 17. ff. de donat. inter vir. & uxor.* Ubi fructus percipiendo uxor, vel vir facit suos, licet donatio nulla sit: Pro negativa facit, quòd naturalis possessio, qualis est apud manum mortuam, nõ sufficiat, ad lucrandos fructus, & malæ fidei possessor, ut est manus mortua, rem unà cum fructibus restituere tenetur. *l. 22. C. de R. V.* Res temperamento indiget, & prospiciendum, an Constitutio Principis, qualis est *Caroli V.* & statu-

tum civitatis, venditionem, donationem, legatum, seu traditionem in manum mortuam factam, annullet, atq; inficiat, & tunc fructus manus mortua non lucratur, si verò ejusmodi clausula & Constitutio annullativa non obsistat, sed duntaxàt apud eam manere, vetet, secus esse, & fructus eam omninò lucrari, existimamus.

XVIII. Solus verò Princeps hoc jure utitur, ut possit cogere homines manꝰ mortuæ, possessiones â se emãcipare, & in manum vivam, capacemq; transferre, non verò eo gaudent inferiores domini, quamvìs prædia ab iis moveantur, si enim Ecclesiastici, & manus mortuæ parati sint, aut vice sua hominem præbere viventem, morientem, confiscantem, aut indemnitatem præstare, alterutro liberantur, nec à dominis inferioribus in possessione turbari debent; Dici quidem posset, indemnitate non comprehendi alienationis & cõmissionis casum, nec in Ecclesia locum habere, proindeq; Dominũ quintis, subquintis, releviis, & aliis lucris privari, re tamen benè inspectâ, tantùm abest, ut inferior Dominus indemnis præstetur, ut ejꝰ conditio melioretur, siquidem non rarò cõtingit, ut res feudales, vel aliæ, 300. vel 400. annis, ab una & eâdem familia derivatæ â patre in filios successione, possideantur citra ullam alienationem, pro quibus sanè directis ita immutationibꝰ, atq; adeò pro tanto hoc tempore Dominus nihil consequitur. Atquin eo casu, quotiescunq; Abbas, seu Prælatus mutatur, q́ sæpiùs evenire potest, lucrum percipit. Ut ita maneat, dominos inferiores homines manꝰ emortuæ cogere nó posse, ut possessionibus quæsitis cedant, modò eis, aut offeratur homo vivẽs, moriens, & confiscans, aut eorũ indemnitati prospiciatur, cùm hâc ratione extra omnem jacturam sint positi. Atq; ita inter *Georgium du Chenay scutiferum petitorem ab unâ, & capitulum du vivier ab alterâ parte, in Arresto Pariensi Anno 1539. d. 23. Maji* pronunciatum esse, testantur, & *Ægid. Magistr. d. l. c. 6. in pr.* & *Johan. Papon. d. l. arrest. 4.*

XIX. Sin autem Princeps possessiones, non amortizatas, extra manum ponere non jubeat, sed manus mortua prædium triginta annos pacificè possideat, ejus nomine nunquam

quam inquietata, nunquam interpellata, videndum est, an præscriptione se tueri possit, ita, ut de talibus se disvestire, non cogatur? Et prima frõte, cũ homines manꝰ emortuæ ad impetrationem amortizamenti non teneantur, nisi ratione superioritatis, quam Princeps in omnia temporalia sibi vendicat, & ratione servitii feudalis, & dominici, ꝙ Principi exhiberi debet, videbatur, dicendum, jus hoc præscribi nõ posse, adeò, ut adversus illud vasallus ne longissimi quidẽ temporis præscriptionem ullo modo possit opponere; Nihilominùs tamẽ judicatum, si manus mortua possederit donationis, legati, aut alio titulo sine amortizatione, non posse Principem post tempus 30. annorum ad aliud eam cogere, quàm, ut præstet hominem morientem, & committentem, vel sanè cautionem indemnitatis, *Ægid. Mag. c. 5. n. 3. & 4. Papon. Arrest. 6. p. 53*; Hic verò varii regionum mores, & leges observandæ, pro quibus res non amortizatæ, vel longiore, vel breviore tempore, adversus Principem præscribuntur; In plerisq; locis 40; *Grilhel. Bened. d. l. n. 5*; In aliis 30; In aliis 6. annis *Molin. n. 60. Peck. c. 35. n. 3.*

XX. Formam excipit Amortizationis effectus, qui est, quod, his omnib. observatis, ex jure illo morticinii manꝰ mortuæ, videl. Collegia, Ecclesiæ, Cõfraternitates, Xenodochia, Capitula, Civitates &c. habeant jus bona immobilia acquirendi, & acquisita in perpetuũ possidẽdi, nec teneantur ea è suo mancipio ablegare, possessionibus decedere, aut in personam, seu manum laicam capacem rransferre *Tholosan. l. 15. c. 38. n. 6.* *Effectus.*

XXI. Adversantur huic juri leges, & Constitutiones, quæ hominibus manus mortuæ bona immobilia retinendi, & possidendi facultatem adimunt, easq; non tantùm in Hispania, & Italia, verùm etiam in Gallia & Anglia floruisse, imò per Burgundos Principes, & aliqua *Caroli V. Imperatoris* Constitutione *anno. 1520. d. 29. Octobris* amplificatas & confirmatas esse, supra §. 3. abundè ostensum fuit, & testatur alicubi *Besoldus*, nonnullarum Civitatum Imperialium statuta extare, insigniter concordantia Daß die weltliche Erbe in die geist- *Contraria.*

 liche

liche Hand nicht kommen/noch verbleiben sollen / sondern im Jahr vnd Tag zuverkauffen sein. Ne Ecclesiastici, opibus corrupti, minus pii essent, exemplo Æsopicę gallinæ, quæ strigosa, & male habita, singulis diebus ova peperit, saginata verò parere desiit; Facit *l.20.& 27.C.Theod.de Episcop.& Cler.* Et tantùm de hac intricata Amortizationis materia retulisse, sufficiat, plura qui velit, adeat Dd. cumprimis Dnn. Magistros *Dn. Renatum Choppinum, de Domanio Franciæ lib. 2. cap. 13. & Johannem Pacquet. in tract. de Domanio part. 4. nec non Dn. Zypæum in suo Jure Pontificio lib. 2. de for. compet. n. 19.* Quos tamen videre non licuit.

Sola Soli Solisq; Deo sit Gloria Soli.

SUPERPONDIA.

I.

E*orum, qui statis olim temporibus tributa non penderent, & in bonis quid haberent, bona proscripta esse, & publicè venundata;* Jacob. *scribit* Rævard. 5. varior. 6. num. 6. *Si verò nihil haberent in bonis, affectos eos esse suppliciis. Cui* Godeschalc. Stewech. *fidem habet* ad lib. 3. c. 3. Veget. f. 218. *Verùm haut scio, an adducti à* Rævardo *in eam rem* Salviani *ac* Ambrosii *loci, faciendæ fidei sufficiant. Quin nec carceribus aut plumbatis exigi tributa potuerunt, ut est in* l. 2. C. de exactorib. tributor. *Sed quis verò in contumaces processus observabatur? Idem, quem nunc quoq; etiam in collectis, quandoq; injustissimis, exigendis, adhiberi cernimus: Scilicet manu urgebantur militari;* Man legte jhnen

Tribulierer oder Soldaten ein. *Quod si adhuc satisfacere distulerint, ad distractionem tandem bonorum fiebat descensio. Confer.* l. 1. C. de capiend. & distrahend. pignorib. tribut. caus.

II.

Archiatros in defunctorum locum substituendos, ante omnia rigidè esse probandos; optimâ jam dudum ratione sanxerunt Valentinian. Valens & Gratian. A A A. in l. 10, C. de Profess. & Medic. *Ita tamen, ut quicunq; fuerit admissus, non in priorem numerum statim veniret, sed eum ordinem consequeretur, qui cæteris ad priora subvectis, ultimus poterat inveniri. De juris divini pariter atq; humani, nec non sapientiæ Professoribus idem dixeris rectissimè: Cur verò non ita pleriq; hodie censeant, haut immeritò mireris. Cæterùm de hac ipsa lege* lib. 10. Ep. 40. Symmachus: *Inter alia,* (inquit) *quæ in bonum publicum contulit, etiam medendi professoribus dedit ordinem successionis, si locum quempiam decedentis fortuna nudasset. Quâ lege cautum est, ut primi artis ejusdem, de novorum scientia judicarent. Hanc formam, quantum asserunt, ætas secuta servavit.*

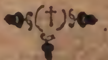
III.

Iniquè hodie faciunt novelli quidam præfecti,

seu quæstores (quos vulgò Ambt-Schösser *dicimus,) si prædecessorum suorum reliqua, vel ipsarum potiùs præfecturarum:* Die Ambts Reste: *suscipere detrectent, atq; exigere: Quibus vel ideò hoc indulgendum non est, quòd & apud Romanos olim, novis incubuerit susceptoribus, (qui fuerint, docet* l. 5. in fin. ff. de censib.) *etiam reliqua anni præteriti, sive suorum antecessorum suscipere; rescribentib. Impp.* in l. 3. C. de susceptorib. præposit. & arcar.

IV.

Illud profectò non sine magna prudentia Diocletian. & Maximian. A A. *constituerunt; Ne quis agricolis vim faceret ad præbendos mulos, boves, equos, servos, operasq; suas, posteaquam capitationem suam & quod debebant, præstitissent;* in l. 1. C. Ne rustican. ad ull. obsequium devocent. *Duæ enim artes maximè utiles ad constitutionem & conservationem Reip.* Agricultura, *quæ colat & nutriat milites:* Militia, *quæ defendat & tueatur agricolas, notante* Stewech. ad d. c. 3. lib. 3. Vegetii f. 214. *Sed quantum & hac in parte hodiè peccetur, excors fuerit, qui non intelligat.*

Dum

CLARISSIMO DOCTORANDO, Amico suo perchato. S.P.

TE tranare viam, non marcescente corona
Cinctus, quà victor docta per ora voles.
Dum Themis alma videt veluti lætatur honore,
Quod ferat illa tuis debita dona comis.
Sic mihi, spes Divæ, pertentant gaudia pectus,
Ut video fructus spem tibi ferre suos.
Involviq; tuâ temet virtute, vehebat
Quæ te Justitia per juga celsa sacra.
Ante vel elapsum lustrum dum, me Duce, forti,
Illius in castris pectore, miles erat.
I cape mercedem! te frugum semper acervo
Jus beet, & reliquis Dis sociata Venus.

Bonæ scevæ ergo deproperat
Godfrid Fiebig D.
&P.P.

DUm TE sudantem vigili in certamine cernit
Alma Themis, virtutem, infucatumq; virorem
In Juvene eximio miratur, sacraq; Clëio
Audenti nova serta parat, condigna laborum
Præmia. Macte novis ausis, sic itur ad astra.

RAMDOHRIO,

Jurium peritissimum quem communis fama, veri nuncia, deprædicat, fortunam respicientem ex animo apprecatur. Sit tibi, quem petis, summus honor ad majores dignitates gradus, auspicataq; omnia sint tua consilia, diviteq; fœnore fructus emolumenti longè lateq; spargant.

Guernerus Rolfinck, Hamburg. Phil. Med. Doct. Prof. Practicæ, & Chimiæ Publicus.

UT magis atq; magis se palma extendit in aur
Nec patitur longæ tristia damna moræ.
Ingenium, Vir clare, tuum sic alta capessens
Omne supra læto vertice scandit opus.
Tàm bona cùm præstes Vernos, ô Macte! per anno
Quæ tibi maturâ fruge senecta dabit?

Clarissimo ac Præeximio
Dn. Doctorando
amico non è
multis uni

CHRISTIANUS Detle
Plaviâ-Variscus.

FINIS.

